

Klára Slepíčková: Lifestylová migrace Čechů a Slováků do švýcarské vesnice Saas Almagell, bakalářská práce

Oponentský posudek

Mgr. Kateřina Varhaník Wildová, PhD.

Předložená bakalářská práce je zdařilou kvalitativní mikro-studií migračního procesu, který autorka zkoumala optikou konceptu lifestylové migrace. Migrace Čechů a Slováků do švýcarské vesnice Saas Almagell vykazuje ekonomické motivy, tyto motivy však nejsou jedinými. Slepíčková ukazuje, že ačkoliv její informátoři odcházejí do Švýcarska za výdělkem, jedná se o privilegovanou migraci. V jejich pohybu hraje roli estetika a potenciál místa pro trávení volného času, romantické motivy a celková kvalita života, k čemuž patří i možnost placené práce. „ Peníze jsou tedy dílčí cíl ke šťastnému životu bez omezujících finančních podmínek“ (str. 21) Pro srovnání uvádí autorka například migraci do Vídně, která nabízí možnosti vyšších výdělků, ovšem na úkor ostatních benefitů jako jsou pobyt v přírodě na čerstvém vzduchu a pomalejší životní tempo.

Teoreticky tak Slepíčková ukotvuje svůj výzkum v lifestylové migraci, dále pak v sociologických konceptech modernity. Reflektuje modernizační a globalizační procesy jako jsou rozvolnění tradiční společnosti, zvýšená mobilita, individualizace s většími nároky na jedince, tlak na jeho osobní zodpovědnost a intenzivnější ovlivňování individua institucemi. Tyto procesy mohou generovat pocity osamění a úzkosti z proměnlivosti a nejistoty, kdy je jedinec nucen neustále reagovat na vývoj podmínek. Toto však zároveň může sloužit jako platforma k uchopení individuálního života jako materiálu k volné tvorbě, vyjednávání vlastního životního stylu a vytváření vlastní identity.

Koncept lifestylové migrace chápe autorka jako nástroj pro zkoumání určitých migračních procesů, jak jej navrhuje uchopovat Benson a O'Reilly. Lifestylovou migraci vnímá v rozmanitosti zkoumaných fenoménů a v této oblasti prokazuje relevantní znalost literatury. Na základě dříve zkoumaných migračních pohybů a jejich reprezentací řadí Saas Almagell mezi rurální idylu. Bylo by zajímavé zahrnout také koncept sportovní migrace, s důrazem na tělesnost a fyzický well-being. V případě oblasti Alp sledujeme fenomén, kdy je to sportovní turismus, který generuje další, specifický migrační pohyb: ekonomicko – lifestylovou migraci určitým způsobem privilegovaných osob (Na základě národnosti mohou dostat pracovní povolení, pochází z vyspělých ekonomik, jsou to sportovně založení, mladí a hezcí lidé. Výzkumem dynamiky lifestylové migrace a sportovního turismu v Chamonix se zabývala studentka Marie Zhořová, bohužel se jí nepodařilo práci dokončit a slibné téma nebylo zpracované.) Pro zkoumanou skupinu není migrace nutností, ale volbou. Zvyšují si životní úroveň, protože mohou. Právě v možnosti uchopovat a utvářet svůj životní příběh rozpoznává autorka privilegovanost zkoumané migrační skupiny.

Pro práci byla vhodně zvolena autoetnografická metoda. Autorka sama jako lifestylový migrant vychází z předcházející osobní zkušenosti, aby formulovala okruhy pro polostrukturované rozhovory. Od informantů získává výpovědi na téma předchozí migrace, ptá se na motivace, zkoumá push a stay faktory, zjišťuje míru sedimentace a integrace. Sebereflexe je v práci zřetelně oddělená od průběžné analýzy a dobře ilustruje neustálou změnu motivů v migračním pohybu: popisuje únik z problémů, romantické motivy, stav nasycení a touhu po návratu či další změně. Na několika místech upozorňuje na možnou subjektivitu a vrací pozornost k výpovědím dalších migrantů.

Nosné téma práce je vyváření životního stylu, identity a vlastního příběhu. „Dalo by se říct, že máme dva základní soupeřící 'weberovské' typy životního stylu“ (str.19), tj. residuum šlechtického postoje, který má majetek, status a nepracuje, a jedince orientovaného na výkon a zásluhy. Lifestylový migrant tyto zmíněné weberovské typy rozměšňuje a propojuje. Na živobytí si vydělává, ale práce není jedinou náplní jeho života. Nachází jiné, než kariérní způsoby seberealizace. Dělá si, co chce - do míry, která je mu milá. „*Veronika jednou vravela, že ja se tu mám nejlepší, lebo robím, to čo chcem, nie to, čo by som mal. Tak v tom pokračujem, a je mi fajn*“ (str.51). Na rozdíl od šlechtice a dřiče nepotřebuje otrlý lifestylový migrant společenské potvrzení správnosti svého jednání. Pohybujeme se však vždy na škále typů a jak Slepíčková ilustruje skrze jednotlivé výpovědi, pro některé migranty je společenské přijetí důležité.

Lifestyloví migranti se nevzdávají se pout s domovem. (Jedno z jejich privilegii spočívá v tom, že se díky svému pasu do země původu mohou vrátit či periodicky vracet.) Jejich identita se však pozměňuje. Někteří cítí, že „doma“ jim je to malé, že se od svého původního okolí odlišují a jejich osobní příběhy „nezapadají“. Nijak drasticky se nevztahují k budoucnosti. V textu je dobře čitelné, že migrace je otevřený proces.

Skrze hustý popis dostáváme dostatečný obrázek o prostředí, přírodě a malé švýcarské vesnici, s vykreslením vztahů, majetkových poměrů a kulturních vzorců. Kapitola „Řád věcí v Saas Almagell“ (str.51) uvádí, jak probíhá socializace v konzervativní vesnici, kde žijí všehovšudy čtyři rozvětvené rodiny, všichni chodí do kostela, vlastní nemovitosti a podniky a poměrnou část jejich pracovní náplně tvoří navštěvování podniků těch druhých a hovoření o těch „druhých“. Mezi ženami a muži existují pouze partnerské nebo rodinné vztahy. Dozvídáme se, jak probíhá práce v barech – jak vypadají večery, kdy alkohol teče proudem. Zaujalo mě schéma, jak se platí rundy nápojů (str. 55). Elaborovaná struktura (runda 1-6) odhaluje významnou roli alkoholu v místní kultuře. Z některých výpovědí pak vyznívá, že místní kultura není tak atraktivní, aby se do ní migrant snažil integrovat.

Další zajímavé schéma najdeme v kapitole „Výstupné rozdělení vzorku výzkumu“ (str. 95), kde se Slepíčková pokusila zachytit na škále míru integrace migrantů podle sedimentů a dalších faktorů. Schéma doplňují výpovědi migrantů ohledně integrace. Nabízí se otázka, komu se daří vytvářet si vlastní identitu a zda si „více integrovaní“ migranti udržují svou integritu. Například Tereza, která je uváděná jako jeden z gatekeeperů, do velké míry přejímá identitu předepisovanou vesnicí. Krátkodobé migranty hodnotí negativně, protože si přijíždějí jen vydělat a ve vesnici neutrácí, tedy „*nic nepřináší, jen si berou*“. (Švýcarský turismus však závisí na pracovní síle sezónních migrantů, v čemž spočívá jejich hlavní přínos místním.) Zřejmá je pak určitá tenze mezi migranty; integrovanější vědí „co se má a nemá“. Tomuto kulturnímu kódu podléhají spíše migrantky, zatímco muži si dělají věci více po svém „*Marcel si přesouvá Slovensko sem, má tu takovou vlastní vesničku*“. Další volí strategii raději nemluvit německy, aby si to člověk nekazil. V rámci malé skupiny tak vidíme velmi různé motivace, push a stay faktory a různou míru integrace. Společná je migrantům ochota riskovat a vstoupit do nejistoty. Motivací je zisk v širším slova smyslu, nejen finanční. Lifestyloví migranti získávají zkušenost, vědomí vlastní hodnoty a preferovaný životní styl, který se zároveň ukazuje jako významný stay faktor.

Autorka se orientuje teoreticky, zvolila vhodnou metodologii. Zpracování považuji za velmi zdařilé. Text je dobře strukturovaný a čtivý, analýza dat citlivá. Kvalitou splňuje požadavky na bakalářskou práci. Doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení za jedna.